

HOFJESKRANT

Nieuwsbrief van de Stichting Landelijk Hofjesberaad

nummer 41, voorjaar 2018

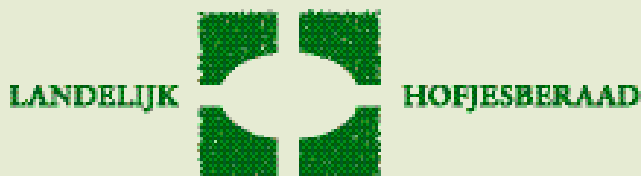
**NIEUWE DEELNEMER:
STICHTING
VROUWE- EN
ANTHONYGASTHUYS
TE HAARLEM**

**NIEUWE DEELNEMER:
STICHTING
TEVELINGSHOF
LEIDEN**

Verder in dit nummer: Van de Voorzitter • Hofjesboek deel 4 • Afscheid Erik Oosterbaan • Verslag Huismeestersdag • Verslag Najaarsbijeenkomst • Stichting Vrouwe- en Anthonygasthuys, Haarlem • Stichting Tevelingshof, Leiden • Stichting het Hofje Barent van Namen, Leiden • Hofjesnieuws • Boekennieuws

MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR

LANDELIJK HOFJESBERAAD

De Stichting Landelijk Hofjesberaad is bedacht op 8 april 1997 en daadwerkelijk opgericht op 4 juni 1997.

BESTUURSSAMENSTELLING:

H. van Eesteren, voorzitter (070-350 63 48)
J. H. Willemink, penningmeester (023-528 84 36)
Mw M.P.C. Gielink, secretaris (070-3831670)
C.N.L.M. Regout, lid (035-5431732)
Mw J.B. Baars-Goettsch, lid (035-8877 793)

HOFJESKRANT

De Hofjeskrant is voor geïnteresseerden op aanvraag beschikbaar. Bestuursleden van de aangesloten hofjes krijgen de krant automatisch op hun huisadres. Op de website van het LHB is de Hofjeskrant ook te downloaden en/of te lezen.

SECRETARIAAT

STICHTING LANDELIJK HOFJESBERAAD

Vooruitgangstraat 167, 2032 RK Haarlem
Contactpersoon: Joke Slootheer
Het secretariaat is te bereiken ma-, di-, do-, en vrijdag van 09.00 - 15.00 uur op 023 - 5400644 of via info@hofjesberaad.nl
www.hofjesberaad.nl

AANMELDING NIEUWE DEELNEMERS

Voor meer informatie over het Landelijk Hofjesberaad en/of de mogelijkheden voor aansluiting bij het beraad kunt u zich richten tot Joke Slootheer (secretariaat). Natuurlijk zijn wij ook zeer geïnteresseerd in uw reactie op de Hofjeskrant. Belt of mailt u gerust, ook als u een actieve bijdrage wilt leveren aan het werk van de stichting.

ADVERTEREN IN DE HOFJESKRANT?

Neem dan contact op met het secretariaat info@hofjesberaad.nl

COLOFON

Uitgave van het Landelijk Hofjesberaad.
Verschijnt tweemaal per jaar: voorjaar en najaar
ISSN: 1872-5619

Redactie: Henk Looijesteijn
Vormgeving: Tekst in Vorm, Joke Slootheer
Foto's: Daniël Bras, Dick Hoogendoorn, Henk Looijesteijn, Erik Neef, Cas Poldermans, Nora Pruijm, Joke Slootheer, Piet Verhoeven, Jan Willemink, Jan Zwart
Druk: Paswerk Grafisch, Cruquius

VOORJAARSBIJENKOMST IN DELFT

Zaterdag 14 april 2018

De Voorjaarsbijeenkomst is dit jaar in Delft, waar het LHB te gast zal zijn bij het Klauwshofje en het Hofje van Almonde. De bijeenkomst begint om 10 uur in de Oud-Katholieke Kerk, Bagijnhof 21. Na de vergadering volgt er een lunch en een wandeling langs Delftse hofjes. De dag zal worden afgesloten met een borrel in restaurant Van der Dussen. Voor nadere informatie wordt verwezen naar de uitnodiging die u inmiddels heeft ontvangen. Ook de plaats van de volgende bijeenkomsten is al bekend: zaterdag 5 november 2018 zullen we te gast zijn bij het Popta Gasthuis te Marssum. Leeuwarden is in 2018 culturele hoofdstad van Europa, dus een verblijf in de Friese hoofdstad kan dan aantrekkelijk zijn. In het voorjaar van 2019 zal het LHB in het Begijnhof te Breda zijn.

RECTIFICATIE

In Hofjeskrant nummer 40 is op bladzijde 3 per abuis een verkeerd onderschrift geplaatst. De daar afgebeelde poort is niet die van het Sint Anthony Gasthuis, maar de binnenpoort van de hoofdingang van het Heiligen Geest Gasthuis.

AANBIEDING

Naar aanleiding van het verschijnen van deel 4 van de Hofjesreeks biedt het LHB de deelnemers de eerdere drie verschenen delen met korting aan. Wie de eerste drie delen tezamen aanschaft, betaalt in plaats van 15 euro per exemplaar 10 euro per exemplaar, oftewel een totaal van 30 euro exclusief verzendkosten. Bestellingen kunnen worden gedaan bij Joke Slootheer via info@hofjesberaad.nl.

Klaeuwshofje, Delft.

Hofje van Barent van Namen, Leiden.

VAN DE VOORZITTER

Op zaterdag 4 november 2017 waren we te gast bij het Sint Anthony Gasthuis en het Pelstergasthuis of Heiligen Geest Gasthuis in Groningen. Verheugend was dat velen van u de verre reis naar Groningen hebben ondernomen. Er kan, mede dankzij de zeer gastvrije ontvangst, worden teruggekeken op een zeer geslaagde dag.

Aan het einde van het jaar hebben wij drie nieuwe deelnemers kunnen verwelkomen, Stichting Tevelingshof en het hofje van Barent van Namen, beide in Leiden, en het Vrouwe en Anthonie Gasthuis uit Haarlem. Per 1 januari 2018 is de Stichting tot het Verschaffen van Woningen aan Minvermogenden in Den Haag opnieuw deelnemer geworden. Het totale aantal deelnemers is nu 106 met meer dan 3.000 woningen. Over deze nieuwe deelnemers leest u elders in deze krant.

Tijdens de voorjaarsvergadering zal het eerste exemplaar van een nieuw deel van de Hofjesreeks aangeboden worden aan Jhr. G.J. Sandberg van Oudshoorn, bestuurslid van het Herbert Duintjer Fonds. Het boek is mede dankzij de financiële ondersteuning van dit Fonds tot stand gekomen. Elders in dit nummer leest u meer over dit vierde deel, dat is geschreven door de historicus Vibeke Kingma en dat de geschiedenis van het hofje in de 19de en de eerste helft van de 20ste eeuw beschrijft.

Inmiddels zijn de eerste stappen gezet voor het vijfde boek. Dit volgende deel zal gaan over de middeleeuwse voorlopers van wat wij nu hofjes noemen en de ontwikkelingen die daarop volgden, tot het einde van de 16de eeuw. Het boek zal worden geschreven door mediëvist en emeritus-hoogleraar aan de RU Groningen, Prof. Dr. D.E.H. de Boer. Het streven is dat het boekje in het najaar van 2019 gereed is.

In voorbereiding op het nieuwe erfgoedbeleid is onder de titel 'Erfgoed Telt' in het afgelopen jaar met veel partijen gesproken, waaronder het LHB. Op verzoek van het

Ministerie van OC&W is door uiteenlopende instanties een aantal adviezen en rapporten opgesteld. Deze zijn toegelicht in een bijeenkomst op 25 januari, bijgewoond door Jan Willeminck, waarmee de consultatieperiode is afgerond. Uit een rapport van onderzoeksbureau Ecorys blijkt dat de bestaande regelgeving met betrekking tot monumenten in onderling verband goed werkt. In een ander rapport wordt geconstateerd dat er bij veel gemeenten te weinig kennis is over monumenten en regelgeving.

De Raad voor Cultuur heeft een advies geschreven met als conclusie dat er geen verandering van beleid noodzakelijk is. Minister van Engelshoven zal de Tweede Kamer in het voorjaar informeren over de uitkomsten van het onderzoek en de vervolgstappen die zij voor ogen heeft.

Komend voorjaar en in de zomer staan diverse andere zaken op stapel. Op 30 april en 1 mei vindt het langverwachte Engelse bezoek plaats. Dan brengen de voorzitter van de Engelse Almshouse Association en de Chief executive van de Tiverton Almshouse Trust een bezoek aan

Brood bakken in De Armen de Poth.

Nederland. Het programma omvat bezoeken aan diverse hofjes en het uitwisselen van wederzijdse kennis en ervaring.

Verder wordt op initiatief van het hof De Armen de Poth op zaterdag 23 juni voor de LHB deelnemers een themadag 'Thuisgevoel in hofjes' georganiseerd. Dit onderwerp is ook aan de orde geweest op de afgelopen huismeestersdag. De broodjes voor de lunch zullen komen uit de onlangs gerestaureerde middeleeuwse broodoven. Het belooft evenals de huismeesterbijeenkomst een leerzame, maar zeker ook gezellige dag te worden.

Zoals u wellicht weet, beschikt het LHB over een uitgebreide bibliotheek van hofjesboeken. U kunt de titels op de website vinden. Onlangs is daar een prachtig boek over het verdwenen Amsterdamse Henriëttehofje aan toegevoegd, dat heel genereus aan alle deelnemers is toegestuurd. Mocht u een titel willen lenen of de bibliotheek met een boek willen aanvullen, kunt u contact opnemen met Joke Slootheer. Ook zijn er nog enkele exemplaren van het boek over het Henriëttehofje kosteloos bij haar te verkrijgen.

Wij zien uit naar de voorjaarsvergadering op zaterdag 14 april in het mooie Delft, waar we te gast zijn van het Klaeuwshofje en het Hofje van Almonde.

Huib van Eesteren

TRADITIE IN BEWEGING

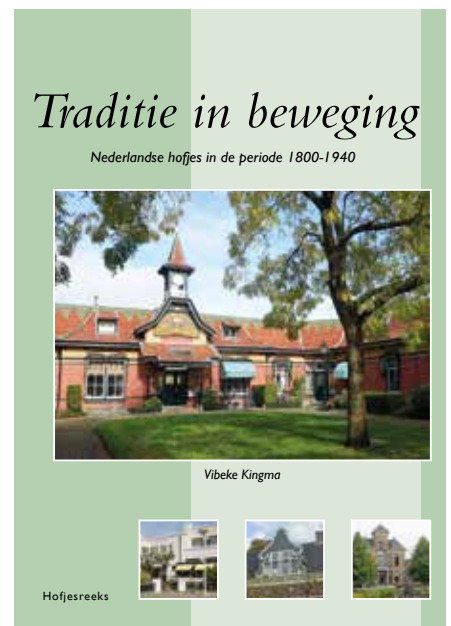
Na eerdere delen over Nederlandse hofjes in de periode 1600-1800, hofjes na 1945 en de bestuurlijke geschiedenis van het Nederlandse hofje zal het vierde deel van de Hofjesreeks handelen over de 19de eeuw en het eerste deel van de 20ste eeuw. De titel van het boek is *Traditie in beweging. Nederlandse hofjes in de periode 1800-1940*.

Een buitengewoon boeiend tijdvak waarin het aantal stichtingen van nieuwe hofjes in traditionele stijl afnam, maar andere vormen van sociale woningbouw ontstonden, waaronder de kleinschalige filantropische woningbouwverenigingen waarvan sommige ook deelnemer zijn aan het LHB. In 1800 waren hofjes in Nederland nog de enige sociale woonvoorziening voor mensen met een kleine beurs, maar in 1940 kende Nederland een scala aan sociale woningbouwverenigingen. In dit deel wordt geschetst hoe deze verandering tot stand kwam en welke rol hofjes daarin speelden. Men zocht naar evenwicht tussen oude tradities en nieuwe ideeën: er waren 'traditionele' hofjesstich-

ters die ook mee bouwden aan wooncomplexen voor arbeiders.

Men kampte met slechtere woonomstandigheden dan ooit tevoren, waar de exploitatiehofjes een voorbeeld van waren. Men kreeg nieuwe ideeën over een gezonde leefomgeving en het belang ervan, en vond dat de armste huurder moest kunnen beschikken over licht, frisse lucht en schoon water. Men poogde de overheid tot wetgeving daarover te bewegen, maar ambtelijke molens malen langzaam, en het privé-initiatief bleef tot in de 20ste eeuw niet alleen wens maar noodzaak. Daarbij maakte men vaak gebruik van nieuwe architectonische stijlen, die prachtige vormen van hofjesarchitectuur hebben opgeleverd.

Dit deel van de Hofjesreeks is geschreven door Vibeke Kingma, werkzaam als zelfstandig historicus, gespecialiseerd in de sociaaleconomische en filantropische geschiedenis van Nederland in de 19de en 20ste eeuw. Dankzij de bemiddeling van Els Elzenga-Duynstee, voorheen bestuurslid van het LHB, heeft de Stichting Herbert Duintjer Fonds een financiële bijdrage

toegekend aan dit deel, dat zal worden gepresenteerd op de Voorjaarsbijeenkomst. Het is mogelijk alvast in te tekenen voor de deelnemersprijs (15 euro per stuk; in de winkel zal de prijs 19,50 bedragen) door een email te sturen aan info@hofjesberaad.nl.

AFSCHEID VAN ERIK OOSTERBAAN

Erik Oosterbaan, regent van een aantal Alkmaarse hofjes, werd in 2009 bereid gevonden om secretaris van de stichting Landelijk Hofjesberaad te worden. Na het uitzitten van twee volledige termijnen treden bestuurders af, en werd Erik in 2017 opgevolgd door Mariëlle Gielink.

Op 30 september 2017 werd hij in restaurant De Posthoorn in Eriks woonplaats Schagen in gezellige sfeer uitgezwaaid door het voltallige bestuur met partners. Na een lofrede door voorzitter Huib van Eesteren kreeg de voormalige secretaris zoals het betaamt een oorkonde uitgereikt met het LHB-steentje. Tevens kreeg

hij de nieuwe biografie van koningin Juliana van de hand van Jolanda Withuis en een tuinbon cadeau. Erik bedankte uiterwaard het bestuur voor de cadeaus en de prettige samenwerking. Hoewel uit het LHB-bestuur heeft Erik nog altijd zitting in de Alkmaarse regentenbesturen en andere fondsen, zodat hij zeker niet uit het blikveld van de hofjeswereld zal verdwijnen.

Een aandachtig gehoor voor bakker Peik Suyling.

HUISMEESTERSDAG 2017

De huismeestersdag werd dit jaar voor de dertiende keer georganiseerd en werd op uitnodiging van het hofje De Armen de Poth gehouden in Amersfoort, op donderdag 5 oktober. Aanwezig waren 34 huismeesters en binnenmoeders van 22 bij het LHB aangesloten hofjes.

De dag had een andere opzet dan voorheen omdat er vanuit de huismeesters de wens was geuit de bijeenkomst meer inhoud te geven en om meer gelegenheid te hebben voor het leggen en bevestigen van onderlinge contacten. Het bestuur van De Armen de Poth had daarom een mooi en gevarieerd programma samengesteld, rondom het thema 'Thuisgevoel', en de bijeenkomst 'nieuwe stijl' begon eerder met onder andere een gezamenlijke lunch.

Om half elf ging de dag van start met een ontvangst in de Celzusterenkamer, de ontvangstaal van het hofje, waar LHB-voorzitter Huib van Eesteren de aanwezigen welkom heette en de voorzitter van het bestuur van De Armen de Poth, Frank Thielens, een introductie hield over het

Amersfoortse hofje en zijn geschiedenis. Daarna werd de film vertoond die over het hofje en de restauratie van de broodoven is gemaakt. De broodjes voor de lunch waren al gebakken, maar de deelnemers aan de Huismeestersdag mochten er zelf ook een aantal maken die later gebakken werden onder begeleiding van de in hofjeskringen bekende Peik Suyling. Hij is kunstenaar-broodbakker van bakkerij 'De Eenvoud' in het Groningse dorp Hongerige Wolf en was destijds ook voortrekker van de werkgroep die in opdracht van de stichting hofjes Codde & Van Beresteyn nadacht over nieuwe hofjes. Ook werd er nog een huisje bezichtigd.

Na de lunch werden de aanwezigen opgesplitst in drie groepen waarin werd gediscussieerd over het 'thuisgevoel' in hofjes, onder andere onder begeleiding van

psycholoog Sander van der Ham. Het je thuis voelen in een hofje is immers vaak zo bepalend voor het functioneren van hofjes. De huismeesters, binnenvaders, beheerders en natuurlijk ook de bestuurders kunnen daar veel invloed op uitoefenen.

De Huismeestersdag bleek een groot succes, ook door de gekozen vrijere vorm van de dagagenda waardoor ook meer onderlinge gesprekken over door de deelnemers aangevoerde onderwerpen konden worden gevoerd. Het zal in 2018 met dezelfde opzet worden georganiseerd. De dag werd afgesloten met een borrel in de Celzusterenkamer. Organisator Diederick van de Wall Bake van het hofje De Armen de Poth ontvangt graag van de huismeesters nog eventuele feedback op de Huismeestersdag nieuwe stijl in hofje De Armen de Poth.

Geanimeerde lunch en borrel.

Egbert van der Werff vertelt over de bouwgeschiedenis van het Heiligen Geest Gasthuis.

VERSLAG NAJAARSBIJEENKOMST

De stad Groningen mag zich erop beroemen zich te mogen scharen onder die Nederlandse steden waar een groot aantal hofjes – of gasthuizen zoals men in het noorden zegt – zijn gesticht én bewaard gebleven. Twee ervan mochten in 2017 vieren dat ze een eerbiedwaardige leeftijd hadden bereikt en sloegen de handen in elkaar om op 4 november 2017 gezamenlijk het Landelijk Hofjesberaad te onthalen in de Martinistad.

Ongeveer 80 vertegenwoordigers van 32 deelnemers van het Hofjesberaad kwamen bijeen in de fraaie Pelsterkerk, onderdeel van het gebouwencomplex van de oudste gastvrouw, het 750-jaar oude Pelstergasthuis of Heiligen Geest Gasthuis. Later op de dag werd ook een bezoek gebracht aan de gebouwen van

de medeorganisator, het vijf eeuwen oude Sint Anthonie Gasthuis.

Namens de beide gasthuisbesturen werden de aanwezigen welkom geheten door Harald van Donselaar, voorzitter van de voorgdij van het Heiligen Geest Gasthuis, die onder andere vaststelde dat tegenwoordig de inspanningen van het bestuur van een hofje te vergelijken zijn met het

runnen van een kleine woningcorporatie, met als extra uitdaging het in stand houden van het monument. Hij zag in dat kader de toegevoegde waarde van de verbindende inspanningen van het LHB. Er is immers veel nieuwe wet- en regelgeving die op alle afzonderlijke besturen tegelijk af komt, en door kennis te bundelen en uit te wisselen via het Hofjesberaad hoe-

Overhandiging van de LHB-steentjes.

Voordracht van Paul Holthuis.

Rondleiding door Egbert van der Werff in het inpandig museum.

ven de deelnemers niet iedere keer zelf opnieuw het wiel uit te vinden.

Voorzitter Huib van Eesteren opende vervolgens de huishoudelijke vergadering, waarin diverse zaken aan de orde kwamen, zoals de Huismeestersbijeenkomst nieuwe stijl. Die bestaat eruit dat het programma zodanig is ingericht dat meer tijd beschikbaar is om kennis en ervaringen met elkaar te delen. Van verschillende zijde werd meegedeeld dat de huismeesters zeer enthousiast waren, en er gingen stemmen op om ook tijdens LHB-vergaderingen workshops te organiseren, zodat de bijeenkomsten wat interactiever worden.

Weliswaar is de verhuurderheffing afgewend, maar er zijn nieuwe overheidsmaatregelen in de maak die de hofjes direct raken. Zo werd gewezen op 'Erfgoed Telt 2020', de nieuwe plannen van het ministerie van cultuur en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed waarmee alle beschikbare gelden en faciliteiten ten behoeve van Rijksmonumenten op een hoop worden gebracht. Daarmee worden waarschijnlijk alle huidige financiële middelen of fiscale faciliteiten ter discussie worden gesteld. Een andere bestuurlijke vernieuwing is de Overlegwet, waaronder de huurders informatierecht en adviesrecht hebben met betrekking tot bepaalde besluiten. Dat is niet meer vrijblijvend, maar verplicht en geldt voor hofjes met meer dan 25 woningen.

Het bestuur is ondertussen regelmatig in gesprek met beleidsmakers, bijvoorbeeld over duurzaamheid en de uitdagingen die daar liggen voor monumenten. De betrokken ambtenaren wisten weinig van hofjes, wederom een teken dat het LHB nog veel te doen heeft als het gaat om het onder de aandacht brengen van het hofje.

Na de huishoudelijke vergadering volgde een boeiende lezing van de aan de Groningse universiteit verbonden historicus Paul Holthuis over de rijke geschiedenis van de stad Groningen in betrekking tot haar gasthuizen. Holthuis, die aan het jubileumboek van het Heiligen Geest Gasthuis heeft meegewerkt en als student een vriendin had die woonde in het Sint Anthony Gasthuis, vertelde onder andere over de ongeveer 40 gasthuizen die de stad heeft gekend, waarvan er nog dertien zijn die een eigen bestuur hebben. Hij vertelde verder over de verhouding tot het stadsbestuur dat als oppervoogd veel invloed had op het reilen en zeilen van de gasthuizen, hoe het leven er in het verleden aan toe ging en over een aantal bijzondere gasthuizen uit verschillende tijdvakken.

Na de lezing werd de voorzitters van het Heiligen Geest Gasthuis en Sint Anthony

Pelsterkerk en binnentuin van het Heiligen Geest Gasthuis.

Binnentuin van het Sint Anthony Gasthuis.

Gasthuis het LHB steentje en de bijbehorende oorkonde aangeboden als dank voor de gastvrije ontvangst, die werd voortgezet met een smakelijke lunch. Het middagprogramma was gewijd aan de geschiedenis van, en bezoeken aan, het Heiligen Geest Gasthuis, het Sint Anthony Gasthuis en het Pepergasthuis, onder deskundige begeleiding van onder andere huismeester Egbert van der Werff. Verder werd de film vertoond die het Sint Anthony Gasthuis had laten maken naar aanleiding van het

500-jarige bestaan. De wandeling gaf een prachtig beeld van deze parels in de kroon van het Nederlandse hofjesbestand. De najaarsbijeenkomst werd tenslotte afgesloten met een na al dat vergaderen en wandelen welverdiende borrel in het Groningse Prinsenhof.

De notulen van de Najaarsvergadering zijn de deelnemers inmiddels toegestuurd. Meer foto's van de bijeenkomst vindt u op www.hofjesberaad.nl.

NIEUWE DEELNEMER

STICHTING VROUWE- EN ANTHONIEGASTHUIJS, HAARLEM

De nieuwste Haarlemse deelnemer is het Vrouwe- en Anthoniegasthuys, een stichting met een eerbiedwaardig verleden. Zoals de naam al zegt, waren het oorspronkelijk twee verschillende liefdadige instellingen, beide daterend uit het jaar 1440, toen de stad Haarlem een eerste bloeiperiode beleefde.

Claes Brensoenszoon stichtte op de dag van de heilige Valentijn het Onze Lieve Vrouwegasthuis op Bakenes, dat werd bestuurd door de kapelmeesters aldaar, een klein gasthuisje dat lange tijd bestemd was tot een passantengasthuis waar arme reizigers een dag of twee konden verblijven. Jan Claes Dierdtssen stichtte het Anthoniegasthuis, bestuurd door het Heilige Kruisgilde, waar negen oude vrouwen werden verzorgd. Beide stichtingen werden in 1581, net als alle andere kerkelijke bezittingen, stedelijk bezit en vielen voortaan onder het toezicht van de Haarlemse burgemeesters. Toen in de 18de eeuw beide gasthuizen met tekorten

en verouderde gebouwen werden geconfronteerd, besloot het stadsbestuur om de stichtingen te laten samengaan, hetgeen in

1726 plaats vond. Het Anthoniegasthuis werd verkocht en de oude vrouwen verhuisd naar het Vrouwegasthuis, dat nog eens zestig jaar later dusdanig bouwvallig was dat de regenten het wensten te verkopen en tot nieuwbouw wilden overgaan. Veel geld hadden ze echter nog niet. Ze hadden hun oog laten vallen op de gebouwen van het hofje dat de bekende mecenas Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778), de stichter van Teyler's Museum en Teyler's Hofje, al jaren in bezit had. Toen bleek hoe arm het gasthuis was, gaven de regenten van Teyler's Hofje, die aan de Koudenhorn nieuwbouw pleegden, in 1787 het oude hofje ten geschenke. De negen bewoonsters van het gasthuis ver-

Doorkijkjes in het Anthony- en Vrouwegasthuys; vier leden van het regentencollege.

huisden kort daarop naar het verbouwde hofje.

Het hofje is weliswaar niet zo oud als de stichting, maar wel een monument van eerbiedwaardige ouderdom. Het hoofdgebouw dateert van 1648, toen het werd gebouwd door de vooraanstaande doopsgezinde zeepzieder Pieter Joosten Bogaert, die er in zijn achtertuin een particulier hofje liet bouwen met zes huisjes. Deze huisjes hadden blijkbaar een liefdadige bestemming. Na zijn dood kwam het complex in bezit van Dorothea Berck (1593-1684), vrouwe van Allblasserdam, die het hofje liet bewonen door arme en behoeftige vrouwen maar die dit particuliere hofje weer liet verkopen na haar dood. Dit proces herhaalde zich tot de jonge Teyler het hofje in 1729 aankocht. Hij liet het complex verbouwen; het oude hofje werd afgebroken, het hoofdgebouw

werd verbouwd en er werden twee zijvleugels aan gebouwd. Nadat het Vrouwe- en Anthoniegasthuys er in werd ondergebracht, lieten de gasthuisregenten zich met de opzichteres door hun mederegent, schilder Wybrand Hendriks (1744-1831) vereeuwigen als decoratie van de nieuwe regentenkamer.

Het hofje heeft tussen 1991 en 1997 een grootschalige restauratie ondergaan waarna er nog acht woningen zijn. De woningen worden verhuurd aan voornamelijk alleenstaanden van boven de vijftig jaar, zowel mannen als vrouwen, met uitzondering van een wat grotere woning die aan een echtpaar is verhuurd. Het ligt in de bedoeling om de woningen zoveel mogelijk te verhuren aan minder draagkrachtige Haarlemmers. De stichting is geheel zelfstandig maar het bestuur bestaat sinds 2008 uit vijf personen, drie afkomstig

uit de diaconie van de Protestantse Kerk in Haarlem en twee afkomstig uit het bestuur van de rooms-katholieke liefdadige stichting Sint Jacobs Godshuis. Het bestuur wil de eeuwenoude sociale doelstelling van de stichting in ere houden, en vierde op 14 februari 2018 samen met de bewoners onder het wakend oog van Wybrand Hendriks en zijn collega's in een gezellige bijeenkomst bij kaarslicht in de regentenkamer de 'dies natalis', oftewel de 578 verjaardag van de stichting.

Het bestuur besloot als deelnemer tot het LHB toe te treden om lering te kunnen trekken van de ervaringen van andere deelnemers, met name bij het in stand houden van de monumentale erfenis van het verleden, maar ook omdat het naast nuttig ook zeer gezellig is, zoals de Najaarsbijeenkomst in Groningen ook al had bewezen.

NIEUWE DEELNEMER

STICHTING TEVELINGSHOF, LEIDEN

Het Leidse Tevelingshofje – soms ook wel Tevelshofje genoemd – is een opvallende verschijning door zijn opmerkelijke architectuur. Het in twee etappes gebouwde hofje heeft namelijk geen rechthoekig maar een ruitvormig grondplan, ten gevolge van de afmetingen van het perceel dat de executeurs van de stichters hadden gekocht.

De Leidse bouwmeester Willem van der Helm (1628-1675), de bekende vertegenwoordiger van het Hollands classicisme, ontwierp daarom een gebouw waarin tot in de bijzonderheden, de huisjes, de binnenplaats, de pomp, de lantaarn en de tegels in de hal, die ruitvorm is toegepast.

Het hofje was de wens van niet één maar drie stichters. Lakenkoopman Charles Tevel († 1660), een kinderloze vrijgezel, legde tijdens de pestepidemie van 1655 vast dat er na zijn dood een hofje van twaalf woningen moest worden gesticht,

tenzij zijn broer nog leefde en kinderen zou krijgen. Broer Jacob (1605-1664) en zijn vrouw Elisabeth van der Vinct († 1667) hadden negen kinderen gekregen, maar de enige die langdurig levensvatbaar bleek was hun zoon Johannes (1636-1671) die echter 'innocent' was, oftewel leed aan het syndroom van Down. Verder nageslacht was niet te verwachten. Vandaar dat zij op hun beurt vastlegden dat er na hun dood een hofje moest worden gebouwd, nu van 20 huisjes. Na Jacobs dood hadden de executeurs van zijn boedel het ruitvormige stuk grond gekocht en waren ze met Van der Helm langs verscheidene hofjes gelo-

pen om ideeën op te doen. Het hofje werd in snel tempo gebouwd, vooralsnog echter alleen twaalf huisjes: de eerste steen werd gelegd door Johannes Tevel. Twaalf jaar later werden de ontbrekende acht huisjes bijgebouwd door bouwmeester Anthony Breetvelt († 1681), de opvolger van Van der Helm. Dat de executeurs – die ook de eerste regenten werden – niet op een gulden meer of minder keken mag ook wel blijken uit de opdracht van de pompbekroning aan de bekende beeldhouwer van het Paleis op de Dam, Rombout Verhulst (1624-1698).

Het voltooide hofje was op zijn beurt

Het Tevelingshofje: wie goed kijkt, ziet dat de hoeken geen 90 graden hebben.

een voorbeeld voor het wat later gebouwde Jean Pesijnshofje. Er werd in de loop der tijden doorgaans goed voor het hofje gezorgd, ondanks mindere tijden in met name de 19de en 20ste eeuw, met onder andere als gunstig resultaat het behoud van het fraaie Hollands Classicistisch ontwerp en de in 1783 fraai verbouwde regentenkamer, die grotendeels ongeschonden de eeuwen heeft doorstaan. De portretten en de familiewapens van de stichters werden toen verwerkt in de betimmering, terwijl er ook een schouw werd aangebracht met de wapenschilden van de eerste twee regenten. Het hofje werd voor het laatst in de jaren 1978-1980 grootscheeps gerenoveerd en aangepast aan moderne woonwensen, maar sindsdien vinden regelmatig aanpassingen en verbeteringen plaats om het hofje in stand te houden. Onderdelen zijn recent nog gerestaureerd, zoals in 2008 het opmerkelijke behang in de regentenkamer, dat van linnen is maar op papieren behang moest lijken.

Het Tevelingshofje heeft nog altijd een zelfstandig bestuur, dat bestaat uit vier

personen en door coöptatie wordt aangevuld. Het hofje was ooit vooral bestemd voor oudere echtparen zonder kinderen en van hervormde huize. Vóór de grote renovatie werd het echter niet meer geschikt geacht als ouderenhuisvesting en woonden er vooral studentenechtparen. De bewoning is nu meer gemengd, en er wonen nu gezien de grootte van de huisjes vooral alleenstaanden met een gemiddelde leeftijd van 56 jaar. Jongeren hebben nog steeds veel belangstelling voor een woning op het hofje, maar het bestuur geeft ouderen voorrang om in de traditie van de stichters te blijven. Men betaalt een sociale huur en ontvangt bij wijze van preuve jaarlijks een boek over een aspect van de Leidse geschiedenis.

Het bestuur besloot toe te treden als deelnemer van het LHB uit waardering voor het verbindend werk wat de stichting verricht, en om op deze manier het LHB financieel te steunen. Binnen Leiden wordt zeer hecht samengewerkt met het Jean Pesijnshofje, dat een geheel zelfstandige stichting is, maar met door toeval

lige ontwikkelingen dezelfde personen als bestuur. Het Jean Pesijnshofje is eveneens in 1655 per testament gesticht door Jean Pesijn († 1666) en zijn vrouw Marie de Lannoy († 1681), maar is pas in de jaren 1680 gebouwd en dus wat jonger dan het Tevelingshofje, met wie het echter bouwkundig veel gemeen heeft. Gezamenlijk hebben het Tevelingshofje en het Jean Pesijnshofje in 2011 elf historische proveniershuisjes van de overbuurman, de Pieterskerk, aangekocht, om het woningaanbod uit te breiden en met het doel deze woningen te restaureren. Inmiddels zijn zes van de elf gerestaureerd.

NIEUWE DEELNEMER

STICHTING HET HOFJE VAN BARENT VAN NAMEN, LEIDEN

Eveneens een nieuw lid in Leiden – met maar liefst twee hofjes onder haar beheer – is de stichting het Hofje van Barent van Namen. De stichting is geheel onafhankelijk en heeft een uit drie personen bestaand bestuur dat zichzelf aanvult door coöptatie.

Het Barent van Namenhofje werd in het leven geroepen door lakenkoopman Barent van Namen (1654-1729), die daartoe in 1728 een stuk grond in de stad had aangekocht. Het hofje werd na zijn dood voltooid en in 1730 in gebruik genomen. Het was bestemd voor twaalf kinderloze echtparen van boven de vijftig die lidmaten waren van de Nederduits-Gereformeerde kerk. De twaalf huisjes voldeden tot het begin van de 20ste eeuw. Regent Carel Pape (1840-1918), een in Den Haag gevestigde rechtsgeleerde en kunstverzamelaar, vond toen dat het hofje

rijp was voor de sloop. De welgestelde vrijgezel liet daarom in 1915, om zijn veertigjarig jubileum als regent te vieren, op eigen kosten een nieuw hofje ontwerpen en bouwen door architect Willem Cornelis Mulder (1850-1920), die eerder al het Bethlehemhofje had vernieuwd.

Net als dat hofje was het nieuwe hofje in Oudhollandse stijl, en werd het zo statig bevonden dat het de bijnaam 'villahofje' kreeg. Mulder slaagde erin te woekeren met ruimte en toch twaalf nieuwe huisjes te bouwen zonder dat het een benauwde indruk wekt. Overigens werden oudere bouwelementen, zoals de wapenstein bo-

ven de poort en een schoorsteenstuk in de regentenkamer, herplaatst. In de gevel van de regentenkamer werd het wapen van de familie Pape aangebracht. Na zijn dood liet Carel Pape zijn kunstcollectie na aan museum de Lakenhal, waarvoor de bouw van een nieuwe vleugel noodzakelijk bleek.

Die werd mogelijk gemaakt door zijn eveneens ongehuwde broer, de rechtsgeleerde en filantroop Cornelis Pape (1841-1922). Cornelis Pape bestemde zijn nalatenschap voor het nog altijd bestaande liefdadige Papefonds en liet daarnaast 70.000 gulden na aan het Barent van

In het hofje van Barent van Namen gaan 18de-eeuwse en 20ste-eeuwse elementen een goed huwelijk aan.

Namenhofje voor de bouw van een nieuw hofje voor twaalf protestantse echtparen of dames uit de betere stand. Het duurde nog tot 1936 voordat men een geschikt bouwterrein vond, waar het hofje werd gebouwd naar een ontwerp van de architect Bernard Buurman (1883-1951), ooit begonnen bij het bureau van de eerder genoemde Mulder.

Het ontwerp voor het rijtje huizen was sober en functioneel, zonder veel opsmuk en werd in 1936 opgeleverd. Aan de stichters herinnert de steen aan de oprit met het opschrift Justus Carelhuis. Vaak wordt gezegd dat dit verwijst naar de namen van de broers Pape, maar dat is onjuist. De namen lijken eerder verwijzingen naar de doopnamen van Carel Pape en zijn vader Justus

(1812-1878), president van de Hoge Raad, die eveneens in het bestuur van het Barent van Namenhofje zitting had.

Beide hofjes dienen nog altijd een sociaal doel. Het Barent van Namenhofje is bedoeld voor twintigers die in de eindfase van hun studie ofwel beginfase van het werkende leven zitten. Deze periode, waarin zij behoefte hebben aan een rustige woonomgeving, echter maar een klein budget beschikbaar hebben, overbruggen de bewoners in het hof.

Het Justus Carelhuis is bedoeld voor oudere stellen of alleenstaanden die een sterke band hebben met de stad Leiden, maar moeilijk aan een betaalbare woning kunnen komen. De meeste bewoners zijn gepensioneerden.

Overwegingen voor het bestuur om deelnemer te worden aan het LHB waren het belang dat men hecht aan het onderling uitwisselen van kennis en het behartigen van gezamenlijke belangen. Dat dat nodig is mocht wel blijken uit de verhuurderheffing, die gelukkig nu geen probleem meer zal vormen voor de stichting.

HOFJESNIEUWS

OPENING AUGUSTANAHOF, AMSTERDAM

Het gebeurt niet zo vaak dat er een nieuw hofje met een sociale doelstelling bij komt. Amsterdam mag sinds 23 september 2017 er een hofje bij tellen, toen de voor woningbouw verantwoordelijke wethouder Laurens Ivens de Augustanahof in Amsterdam-West opende.

Het in het 'Lutherjaar' voltooide hofje is een initiatief van de lutherse diaconie, met de Lutherhof deelnemer aan het Landelijk Hofjesberaad. De diaconie besloot de in 1957 gebouwde maar nu overbodige kerk om te bouwen tot een hofje met zestien huurwoningen waar oud en jong door elkaar heen woont en niet langs elkaar heen

leeft maar waar men omziet naar elkaar. Men hoopt zo bij te dragen aan de participatiemaatschappij. De bewoners zijn speciaal uitgezocht op hun belangstelling voor een dergelijke vorm van wonen. Een van de woningen is opgezet als tijdelijke opvang voor minderjarige asielzoekers.

Het hofje is voorzien van een kapel, ingericht als stilteplek, een tuin en een ontmoetingsruimte waar ook buurtbewoners van buiten het hofje van harte welkom zijn. Bij bijzondere gelegenheden – zoals de opening – luiden de klokken in de toren, die de lutherse kernwaarden vertolken: ze

heten respectievelijk Sola Fide, Sola Gratia en Sola Scriptura, oftewel 'Alleen het geloof, alleen de genade, en alleen de schrift'. Wethouder Ivens mocht samen met onder andere de oudste bewoner de naam van het nieuwe hofje onthullen en noemde het nieuwe hofje in zijn dankwoord 'een tractatie voor de stad'. De diaconie trakteerde daarnaast ook op een gezellige borrel, muzikale begeleiding en een uitgebreide tour van het nieuwe hofje. Duidelijk is dat diaconie en bewoners veel zin hebben om van het hofje een kloppend hart van deze Amsterdamse wijk te maken.

DE VERJAARDAG VAN CORNELIS CINQ, GOUDA

Het hofje van Cincq in Gouda bestaat niet meer als sociale woonvoorziening maar nog wel als gebouw. In de jaren zeventig ging de stichting door geldgebrek teloor en werden de woningen in het hofje één voor één verkocht aan particulieren, die met hulp van monumentenzorg het hofje gezamenlijk restaureerden, zodat het gebouwencomplex er in elk geval prachtig bij staat en het hofje vrij toegankelijk is voor belangstellenden.

Het hofje was het werk van de vrijzelle Goudse regentzoon en advocaat Cornelis Cincq (1651-1698), die weliswaar huwelijksplannen had, maar daar kwam niets van. Een groot deel van zijn nalatenschap werd besteed aan de bouw van een hofje. Voor het ontwerp gingen zijn executeurs te rade in Leiden, waar ze een aantal hofjes bekeken. In 1700 was het gebouw klaar, compleet met fraaie denksteen.

Het hofje bestaat tegenwoordig uit zeven wooneenheden, meest bewoond door jonge stellen met drukke banen die veel weg zijn. Om toch eens iets gezamenlijks te doen werd op initiatief van bewoonster Marieke Hoogendoorn op 28 juni, de dag waarop Cornelis Cincq werd gedoopt, een verjaarspartijtje voor de stichter gehouden, compleet met van wapenschild voorziene taart en voor alle aanwezigen een kaars met daaraan een korte beschrijving van het leven van Cincq, zodat ook de jongere bewoners iets afweten van het verleden van hun fraaie woonomgeving.

SCHILDERIJENSCHENKING HENRIËTTEHOFJE, AMSTERDAM

Als het gebouw waar het ooit om begon er niet meer is, en je als vermogensstichting te klein voor een zakdoek en te groot voor een tafellaken bent, wat doe je dan? Dat was het dilemma van het bestuur van het reeds lang ter ziele gegane Amsterdamse Henriëttehofje, ooit gesticht door het welgestelde, kinderloze en cultureel en charitatief zeer betrokken echtpaar Jacob de Vos Jacobsz (1803-1878) en Abrahamina Henriëtte Wurfbain (1808-1883). Het hofje had ooit moeten wijken voor stadsvernieuwing, een nieuw gebouw lag niet direct in de mogelijkheden.

Het bestuur besloot 'to go with a bang': de stichting werd opgeheven, het vermogen werd een fonds op naam dat voortaan zal worden beheerd door het Roomsch-Catholijk Oude Armenkantoor, het archief vertrok naar het Amsterdamse Stadsarchief, maar tegelijkertijd werd besloten dat dit reeds lang verdwenen hofje en haar stichters niet mochten worden vergeten. Het was de aanleiding om een aantal historici te vragen de geschiedenis van het Henriëttehofje vast te leggen in een fraai vormgegeven gedenkboek, waarover elders in deze krant meer.

De presentatie van het boek op 21 december 2017 was tevens het openblik dat het stichtingsbestuur haar laatste publieke handeling verrichtte: het in eigendom overdragen aan het Rijksmuseum van de portretten van de stichters en een schilderij van hun buitenhuis. Het portret van Jacob de Vos hing al als bruikleen van de stichting in de inzagezaal van de museumbibliotheek. Deze kunstverzamelaar is van groot belang geweest voor de ontwikkeling van het denken over het bewaren en verzamelen van kunst in de 19de eeuw,

dat uiteindelijk leidde tot de bouw van het Rijksmuseum. Vandaar het besluit de drie schilderijen van de stichting te schenken aan onze nationale schatkamer.

De schenking werd in het bijzijn van een groot aantal genodigden – onder wie leden van de familie Wurfbain – luister bijgezet met de boekpresentatie, bezichtiging van de schilderijen en tekeningen van Rembrandt afkomstig uit het bezit van Jacob de Vos en borrel na afloop in de sfeerrijke museumbibliotheek. De aanwezigen werden welkom geheten door museumdirecteur Taco Dibbits, die zich verguld toonde met deze voor de museumgeschiedenis zo belangrijke schenking. Willem des Tombe, voorzitter van de Stichting, gaf vervolgens tekst en uitleg over het besluit tot opheffing. Professor en hoofdauteur Peter Jan Margry, verbonden aan het Meertensinstituut, vertelde over de stichters en de geschiedenis van het hofje. Stichtingssecretaris Dorrit van de Laarschot vertelde naderhand over de totstandkoming van het gedenkboek.

Daarna werd het eerste exemplaar door voorzitter Des Tombes overhandigd aan Fusien Bijl de Vroe, directeur van de Vereniging Rembrandt, in 1883 in het leven geroepen om bij de veiling van de Rembrandttekeningen van Jacob de Vos zoveel mogelijk van de verzameling aan te kopen. Een half miljoen gulden werd toen ingezameld, waarmee 494 tekeningen werden aangekocht die de basis vormden van het Rijksmuseumbezit aan Rembrandttekeningen. De vereniging kreeg 1500 exemplaren van het gedenkboek cadeau, die nieuwe leden van de vereniging de komende tijd als welkomstgeschenken zullen krijgen.

PARIJSE SFEREN IN SINT-PIETERSHOF, HOORN

Het indrukwekkende Sint-Pietershof in Hoorn was ooit, in de Gouden Eeuw, tehuis voor ouden van dagen en werd vervolgens gebruikt voor allerlei andere functies. In de 20ste eeuw werd het opnieuw bestemd tot ouderenhuisvesting en het staat nu bekend als Hoorns hofje met 45 woningen. De prachtige binnentuin van het complex is alleen open voor het publiek bij speciale gelegenheden, zoals de Open Monumentendag en op de 'Schildersdag' oftewel het schildersfestival 'Place du Tertre'. Op zaterdag 14 juli 2018 – de dag van de 'Quatorze Juillet', het nationale feest van Frankrijk – zal de tiende en voorlopig laatste editie plaats vinden.

Het schildersfestival ontleent zijn naam aan de beroemde schildersmarkt in Parijs, op het gelijknamige plein aan de voet van de Sacré Coeur. Van 13.00 tot 17.00 uur zijn kunstschilders en tekenaars bezig in de historische tuin, en stellen zij hun werk tentoon.

Belangstellenden zijn deze middag welkom om te komen genieten van al het moois. Om de Franse sfeer te benadrukken, is er wijn, stokbrood met kaas en er wordt accordeon gespeeld. De toegang is gratis. Wie mee wil schilderen, tekenen of exposeren kan contact opnemen met bestuurder Marjolein Peetoom (telefoon 06-51609590, e-mail marenjan@hotmail.com).

BOEKENNIEUWS

De oogst is dit keer kwantitatief wat minder rijk, maar gelukkig geldt dat bepaald niet voor de kwaliteit van de oogst: slechts twee boeken zijn de afgelopen tijd uitgekomen met een hofje of soortgelijke instelling als onderwerp, maar het zijn wel zeer verzorgde en diepgravende historische beschrijvingen van respectievelijk een Haags wijkje en een verdwenen Amsterdams hofje.

Recent is een nieuw boek uitgebracht over de Papaverhof in Den Haag – die ook in het nieuwe deel van de Hofjesreeks aan de orde komt. De monografie is uitgegeven ter gelegenheid van de honderdste verjaardag van de beheerder, de bij het Landelijk Hofjesberaad aangesloten woningbouwvereniging 'Daal en Berg'.

Het rijksmonument De Papaverhof behoort tot de meest baanbrekende Nederlandse woningbouwprojecten. Het ontwerp van architect Jan Wils (1891-1972), onder andere bouwmeester van het Olympisch Stadion te Amsterdam, geniet internationale bekendheid. Het vormt een unieke synthese tussen de esthetiek van De Stijl en de kubistische baksteenarchitectuur van de Nieuwe Haagse School. Wils behoorde tot De Stijl, opgericht in 1917 door de kunstenaar Theo van Doesburg (1883-1931). Hij huurde van 1922 tot 1925 een woning in het Haagse complex. Ook andere architecten en kunstenaars waren aan De Stijl verbonden, zoals bijvoorbeeld Piet Mondriaan (1872-1944), Gerrit Rietveld (1888-1964) en Cornelis van Eesteren (1897-1988).

Gebouwd in de Haagse Bloemenbuurt bestaat de Papaverhof uit 68 eengezinswoningen rond een groen hof en 60 appartementen. De stap van stadsplanning naar de architectonische bijzonderheden en kunsttoepassingen was in die tijd zeer vernieuwend. Wils werd geïnspireerd door de creaties van Frank Lloyd Wright (1867-1959), Hendrik P. Berlage (1856-1934) en de Britse tuinstadontwerpen van Ebenezer Howard (1850-1928). De Coöperatieve

Woningbouwvereniging Tuinstadwijk Daal en Berg vierde haar eeuwfeest met deze eerste monografie over het unieke monument. Een exemplaar van het boek werd al voor de officiële aanbieding door de auteurs geschonken aan premier Mark Rutte in zijn kantoor in 'Het Torentje'. De premier is een groot fan van De Papaverhof sinds de tijd dat hij piano studeerde bij een in de buurt van het complex wonend familielid van Jan Wils. Tijdens de officiële lancering op 17 september 2017 ontving de Haagse wethouder Joris Wijsmuller het 'eerste' exemplaar. De auteur is architectuurhistoricus Marcel Teunissen, met bijdragen van Hans Janssen, medewerker van het Haags Gemeentemuseum, en voormalig Haags gemeenteraadslid Gerard van Otterloo. De bijschriften bij de illustraties en foto's zijn in het Nederlands en Engels en het boek heeft een Engelse samenvatting.

Is de Papaverhof nog in alle glorie te bewonderen en te bezoeken, het Amsterdams Henriëttehofje, in 1868 in neorenaissancestijl ontworpen, is al in 1956 geheel verdwenen toen het plaats moest maken voor een bankgebouw. Manmoedige pogingen om het hofje nog elders een duurzame doorstart te doen maken bleken uiteindelijk vruchteloos. De stichting bleef achter met een archief en veel waardevolle kunsthistorische voorwerpen, maar was financieel 'te groot voor een servet en te klein voor een tafellaken'.

Het besluit de stichting op te heffen met ingang van 1 januari 2018 ging gepaard met de wens de ook voor het bestuur onvoldoende bekende geschiedenis van het verdwenen hofje vast te leggen. Toen

bleek dat de aangezochte auteurs een schat aan informatie opdoken in de archieven, mondde dat uit in een kloek en fraai uitgevoerd boek over het verdwenen gebouw, de stichters en het door hen nagelaten erfgoed. Het stichtersechtpaar Jacob de Vos Jacobsz (1803-1878) en Abrahamina Henriëtte Wurfbain (1808-1883) behoorde tot de maatschappelijk en kunstzinnig zeer betrokken Amsterdamse elite. De stichting van hun hofje was slechts een onderdeel van hun rijkgeschakeerde loopbaan als filantropen en kunstminnaars. Hun hofje bestond dan wel niet lang, met name als verzamelaar van tekeningen van Rembrandt is Jacob de Vos van groot belang geweest voor de ontwikkeling van het Nederlandse cultuurbehoud.

De historici Peter Jan Margry en Jurjen Vis, beiden bekende namen voor de lezers van het gestaag groeiende aantal werken over hofjesgeschiedenis, tekenden voor hoofdstukken over de stichters, hun mecenaat en het gebouw en de geschiedenis van bewoning en bestuur. Kunsthistoricus Jenny Reynaert, verbonden aan het Rijksmuseum leverde een bijdrage over de portretten van het echtpaar. Zij vond ook het al jaren vermiste portret van Henriëtte Wurfbain terug. De band met het Rijksmuseum, waar veel van de door het echtpaar verzamelde kunst is beland, zorgt bovendien voor vele kleurrijke afbeeldingen in dit fraaie en genereus verspreide boek, dat, bij afwezigheid van de stenen herinnering die een hofje vaak is, de stichters toch een blijvend monument schenkt, waarmee hun naam tot in lengte van dagen zal herinnerd blijven worden.

BOEKENINFORMATIE

Marcel Teunissen, m.m.v. Hans Janssen & Gerard van Otterloo, *De Papaverhof van Jan Wils. 100 jaar Coöperatieve Woningbouwvereniging Tuinstadwijk Daal en Berg*, nai010 Uitgevers, Rotterdam, 2017, ISBN 978-94-6208-393-6, 128 bladzijden, geïllustreerd in kleur, € 29,95 (exclusief verzendkosten).

Peter-Jan Margry, Jenny Reynaerts & Jurjen Vis, *Het verdwenen hofje. Het Henriëtte Hofje, zijn stichters en hun erfgoed*, Uitgeverij Vantilt, Nijmegen, 2017, ISBN 978 94 6004 360 4, 256 bladzijden, geïllustreerd in kleur, € 24,95 (inclusief verzendkosten).